

УДК 37.032:316.3

**PROBLEMS OF FORMATION OF POST-INDUSTRIAL EDUCATION
IN MODERN UKRAINE****ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОЇ ОСВІТИ
В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ****Bubnov I.V. / Бубнов І.В.***c.hist.s., as.prof. / к.іст.н., доц.*

ORCID: 0000-0001-5155-0780

*Odessa State Environmental University, Odessa, Lvovskaya 15, 65016**Одеський державний екологічний університет, Одеса, вул.Львівська 15, 65016*

Анотація. У статті розглядаються деякі загальні проблеми і завдання щодо формування постіндустріальної освіти в сучасній Україні в контексті актуальних світових інноваційних процесів, доводиться ідея доцільності переходу системи освіти від режиму виживання до моделі розвитку в межах концепції безперервної освіти.

Ключові слова: постіндустріальне суспільство, інформаційне суспільство, безперервна освіта, інновації в освітньому процесі, інтелектуальний капітал, професійні компетентності.

Вступ.

Одним з важливих напрямків суспільної трансформації, що відбуваються в сучасній Україні, є процес реформування національної системи освіти, що спрямований на формування інноваційної моделі її розвитку і має відповідати загальноосвітній тенденції руху до інформаційного суспільства. Це знаходить свій прояв у суттєвому підвищенні знансеемності сучасного виробництва, зростанні популярності різних форм та рівнів освіти у населення, підвищенні вимог працедавців до освітнього рівня і кваліфікації працівників.

Основний текст.

Перехід до постіндустріальної фази розвитку суспільства зумовив відповідні зміни в характері системи освіти, зокрема, її орієнтацію не на репродуктивні підходи, а на інноваційний розвиток, де серед пріоритетних її функцій постали, зокрема, такі: створення умов задля забезпечення виживання людства на природному, соціальному та духовному рівнях; трансформацію освіти в невід'ємний елемент життєдіяльності людини, коли зміст безперервної освіти напряму визначає характер людських потреб; перетворення освіти в своєрідний засіб соціально-інтелектуальної селекції людства.

Актуальною і важливою в цілому в світі стала проблема нарощування інтелектуального капіталу через розвиток освітнього потенціалу суспільства, оскільки формування глобальних конкурентних переваг дедалі більше базується на підготовці спеціалістів, здатних забезпечити адаптивність до інноваційних процесів. Інтелектуальний ресурс, створений на базі освітнього потенціалу, стає визначальною складовою національного багатства, рушійною силою суспільного прогресу в постіндустріальну епоху.

Яскравим прикладом, що ілюструє залежність суспільного прогресу від освіти та науки, є досвід азійських гігантів. Зокрема, в Індії основним важелем економічного зростання став розвиток сервісу, базований на індустрії

інформації, науки та системи освіти. Упродовж 1990–2003 рр. частка сфери послуг у ВВП Індії збільшилася відповідно від 40,6% до 50,8%, завдяки чому ВВП країни зріс на 62%. Застосовуючи інформаційну модель розвитку, Індія досягла феноменальних результатів, тим самим довівши, що наука, освіта, інформація стали пріоритетними складовими продуктивних сил [1, с. 47].

Сьогодні технологічні новації швидко пронизують в усі сфери суспільного життя, а потенційні роботодавці дедалі вимогливіше підходять до підготовки кандидатів на працевлаштування саме за критерієм їхньої компетентності в оволодінні та застосуванні цих інновацій. Як відповідь на такий виклик часу освітній ринок все частіше починає пропонувати різноманітні нові короткострокові вузькопрофесійні курси і програми, в тому числі онлайн форматі. За таких умов традиційному університетському навчанню, що розраховане на декілька років, загрожує поступова втрата конкурентоспроможності. Тим більш, що визначити заздалегідь набір знань, необхідних на роки вперед, стає практично неможливо. Тобто знання застарівають швидше, ніж встигають потрапити у підручник.

У сучасному світі, за влучним зазначенням американського футуролога О. Тоффлера, «знання стає все більш смертним. Сьогоднішній факт стає завтрашньою помилкою. Однак суспільство, в якому індивідуум змінює роботу, місце проживання, соціальні зв'язки і т.д., надає величезне значення ефективності освіти. Школа завтрашнього дня повинна давати не тільки інформацію, а й способи роботи з нею. Школярі та студенти повинні вчитися відкидати старі ідеї, знати, коли і як їх замінювати. ...вони повинні навчитися вчитися, відучуватися та переучуватися». [2, с. 125].

Знання, уміння та навички, що формує традиційна система освіти не гарантують людині успіху на все життя. І навіть за умови періодичного підвищення своєї кваліфікації людина не може бути повною мірою впевненою в тому, що вона залишатиметься затребуваним професіоналом, який відповідає сучасним вимогам виробництва. Отже, у сучасному процесі навчання виникає необхідність формування уміння вчитися, розширяти свої знання, здобувати нові навички.

Актуальною світовою тенденцією розвитку освітніх процесів стає всілякий розвиток технологій донесення освітніх послуг до споживача. Це зумовлено поширенням концепції безперервної освіти, або навчання протягом всього життя (lifelong learning). В умовах гіпертрофованої динаміки економічних і соціальних процесів, зростання цінності інформації, високої мобільності індивідів, за твердженням експертів з персоналу, знання, одержані 5–7 років тому, вже повною мірою не відображають дійсність і є незатребуваними на ринку праці [3, с.129]. За таких обставин феномен навчання протягом усього життя породив попит на освіту з боку майже всіх вікових прошарків населення.

Освіта поступово втрачає функцію лише засобу надання і засвоєння готових загальнонавчаних знань, вона перетворюється у спосіб обміну інформацією між людьми протягом усієї їх життєдіяльності та передбачає не лише засвоєння певних знань, але й віддачу власних в обмін на одержані. Активний інформаційний обмін став сутнісним елементом сучасного

освітнього процесу. Тому фундаментальне завданням освіти в інформаційному суспільстві стає підготовка молоді до життя у швидко змінюваних умовах, оскільки відставання у сфері інформатизації в цілому та самій системі освіти може мати незворотні наслідки.

Перетворення процесу навчання, підвищення кваліфікації та перепідготовки в норму життя кожної людини зумовлює трансформацією її знань у своєрідний капітал. Цю тезу, на думку Комарової О.А., можна обґрунтовувати виходячи з інформаційних переваг, які надають їх власникам знання. Індивіди, які володіють інформацією та можуть швидше інших її обробляти, здатні одержувати додатковий прибуток, який можна розцінювати як своєрідну премію за краще використання інформації. Завдяки тому, що кожна людина може мати відносну перевагу перед будь-якою іншою людиною завдяки володінню новими знаннями, одержаними на підставі обробки певних обсягів інформації, ці знання стають не тільки елементом конкурентної боротьби, а й джерелом одержання інноваційного надприбутку, чинником, що збільшує ефективність праці та капіталу [4, с.53].

Досвід роботи сучасних рекрутингових агентств свідчить, що у підготовці і відборі майбутніх кадрів їх фокус уваги зосереджений не лише на знаннях і вміннях, а на особистих якостях потенційних кандидатів на працевлаштування, таких як розвинений інтелект, внутрішня свобода, культурно-психологічна чутливість та лідерські риси. Саме такий висновок було підтверджено і на нещодавньому Світовому економічному форумі, де було визначено ключові компетенції, необхідні у XXI ст., та деякі тенденції у площині їхніх близьких змін.

Неодмінною умовою виконання освітою такої ролі має бути відповідна свобода, і саме університети мають стати її осередками. Адже первинне призначення університетів у суспільстві полягало не у стандартизації й уніфікації, а у зіткненні ідей. Це робило навчальні заклади небезпечними як для авторитарних урядів, що воліють жорстко контролювати програми і дослідження, так і незручними в управлінні для ієрархічної бюрократії в самих університетах. Нажаль в освітньому просторі сучасної України, внаслідок явних і прихованих процесів, орієнтованих на збереження застарілих підходів, склалася система, якій притаманні пасивність, конформізм, низька самооцінка і, врешті-решт, низька конкурентоспроможність економіки країни, найактивніша частина жителів якої при цьому намагається емігрувати.

Усвідомлюючи актуальність демократизації і модернізації освіти для майбутнього України, слід зосередити зусилля на вирішенні певних конкретних завдань, серед яких, в тому числі має бути формування цифрових компетенцій і культури майбутніх фахівців. Адже оволодіння існуючими мобільними технологіями, робить саму освіту більш самостійною та персоніфікованою.

Розв'язання таких завдань дуже часто наштовхується на необхідність подолання протиріччя, коли студенти вже сьогодні мають вищий рівень компетенцій, порівняно з викладачами, у технічному, соціальному та інформаційному аспектах використання цифрових технологій. І це підтверджує, що домінуюча в сучасній освітній сфері України модель «студент як особа, що

пасивно отримує знання від викладача» суперечить реальному стану справ і є гальмом для розкриття талантів і справжнього постіндустріального навчання.

Сьогоднішні студенти стратегічно планують своє життя, дбаючи про власне майбутнє. Така мотивація є надзвичайно сприятливою задля розвитку цінностей демократичного самовираження, зростання як індивідуальної конкурентоспроможності молоді, так і якості її внеску в розбудову країни в цілому.

Заклучення та висновки.

Таким чином, трансформаційні процеси у сучасному світі висувують принципово нові вимоги до системи освіти. Серед принципових змін, що мають відбуватися в системі освіти України, можна виділити такі:

– акцентування уваги на виробленні та опанування технологіями безперервного набуття нових знань та вмій вчитися самостійно, замість звичайного засвоєння значних обсягів інформації;

– опанування вмій і навичок самостійного мислення, роботи з різномірною інформацією;

– пріоритетне формування професійної компетентності, поряд із традиційним розвитком знань, умій та навичок;

– розвиток цінностей демократичного самовираження, зростання як індивідуальної конкурентоспроможності молоді, так і якості її внеску в розбудову країни в цілому.

Література:

1. Білорус О. Цивілізаційні межі атлантичної глобалізації та проблеми інтелектуалізації розвитку // Економічний часопис-XXI. – 2005. – № 1–2. – С. 44-48.

2. Тоффлер О. Будущее труда на Западе / О. Тоффлер. – М. : Прогресс, 1986. – 642 с.

3. Балыхин Г. А. Управление развитием образования: организационно-экономический аспект. – М. : Экономика, 2003. – 428 с.

4. Комарова О.А. Освіта у вимірі інформаційного суспільства // Економічний часопис-XXI. – 2011. – № 7–8. – С. 50-53.

References:

1. Bilorus O. Tsyvilizatsiyni mezhi atlantychnoyi hlobalizatsiyi ta problemy intelektualizatsiyi rozvytku // Ekonomichnyy chasopys-KHKHI. – 2005. – № 1–2. – S. 44-48.

2. Toffler O. Budushchee truda na Zapade / O. Toffler. – M. : Prohress, 1986. – 642 s.

3. Balykhyn H. A. Upravlenye razvytyem obrazovanyya: orhanyzatsyonno-konomycheskyy aspekt. – M. : Ékonomyka, 2003. – 428 s.

4. Komarova O.A. Osvita u vymiri informatsiynoho suspil'stva // Ekonomichnyy chasopys-KHKHI. – 2011. – № 7–8. – S. 50-53.

Abstract. The article deals with some pressing problems concerning the formation of post-industrial education in contemporary Ukraine in the context of actual world innovation processes, the idea of the expediency of transition from the education system from survival to the model of development within the concept of continuous education is proved.

Key words: post-industrial society, information society, continuous education, innovations in the educational process, intellectual capital, professional competence.

Стаття відправлена: 3.06.2019 р.

© Бубнов І.В.